

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)
ประชาธิปไตยแห่งชุมชนพอเพียง

จัดทำโดย
นายไมตรี อินทุสุต
รหัสนักศึกษา ๒๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๓
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยแห่งชุมชนพอเพียง

ไมตรี อินทุสุต^๑

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านดอกบัว อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนต้นแบบที่ผสมผสานกันระหว่างวิถีประชาธิปไตยและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างกลมกลืน เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่คงความสำคัญของผู้นำตามธรรมชาติ และพลเมืองในชุมชนมีการแบ่งงานกันทำ และรับผิดชอบต่อชุมชน มีการเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสาธารณะ ให้กับทุกความคิด ทุกความเห็น และทุกคน จนกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในตัวอย่างของ “ประชาธิปไตยแห่งชุมชนพอเพียง” ที่กินได้เป็นรูปธรรม โดยใช้องค์ประกอบของ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนโซ่ที่เป็นหัวใจการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ผนวกกับการรวมกลุ่มของพลเมืองในชุมชน เป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มจักสานแข่ง กลุ่มเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มหญ้าแพงโกล่า กลุ่มผักตบชวา กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น จากที่กล่าวมาส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวมีการพัฒนาที่ก้าวหน้าโดยไม่ทอดทิ้งสมาชิกชุมชนคนใดให้ตกหล่น และถึงแม้ว่าชุมชนจะได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูมากมาย แต่ก็มีได้หยุดนิ่งในเรื่องของการพัฒนา หากจะยังมีเป้าหมายของการเป็นอุทยานเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตอันใกล้นี้ โดยเน้นประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวอีกด้วย ทั้งหมดนี้คือ หลัก ๔ร อันได้แก่ รวมใจเป็นหนึ่ง (purpose) ร่วมคิด (principal)ร่วมไม้ร่วมมือ(participation)และสุดท้ายคือร่วมแรงแบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ (organization) ของคนในชุมชนบ้านดอกบัวที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับทุกชุมชนในสังคมไทย

คำสำคัญ พลเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม วิถีประชาธิปไตย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^๑รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

ความนำ

นับตั้งแต่อดีตกาลที่มนุษย์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน มีฉันทามติในการกำหนดข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งงานกันทำ และมีพัฒนาการของสังคมเรื่อยมาจนเกิดเป็นรัฐสมัยใหม่ เช่นปัจจุบัน กล่าวได้ว่ารากฐานของรัฐทุกรัฐนั้น ประกอบไปด้วยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยคนหลายๆคน มารวมตัวกัน เกิดเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่เล็กที่สุด คือ ครัวเรือน โดยแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงวัย เช่น ในวัยเรียนมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานตามช่วงเวลาภาคบังคับที่รัฐกำหนด ในช่วงวัยผู้ใหญ่ก็จะมีหน้าที่ตามมาอีกมากมายในการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งหากฝ่าฝืนก็จะมีบทลงโทษจากรัฐ หน้าที่ดังกล่าว เช่น การเสียภาษี การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น จากบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนต้องมีในสังคม โดยเฉพาะสังคมกระแสหลักที่ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องการให้ประชาชนเป็นทั้งผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ จึงเกิดคำว่า “พลเมือง” (citizen) ขึ้น ดังปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญของไทย ฉบับที่กำลังยกร่างกันในขณะนี้

ความสำคัญของพลเมือง (citizen) นั้น หากสืบย้อนไปในประวัติศาสตร์ของประเทศตะวันตก การเปลี่ยนแปลงการปกครองใดๆ ให้เป็นประชาธิปไตย จะมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนราษฎร (subject) ให้เป็นพลเมือง โดยพลเมืองนั้นมีความหมายถึงราษฎรที่ปกติจะต้องเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองแล้ว ยังจะต้องมีบทบาทและอำนาจทางการเมือง คืออย่างน้อยต้องมีสิทธิไปเลือกตั้ง และที่มากกว่านั้น พลเมืองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณประโยชน์ร่วมกับรัฐด้วย^๒

หากกล่าวถึงคำว่า “พลเมือง” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้รัฐในทุกระดับเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และพลเมืองเหล่านั้นประกอบกันเป็นชุมชนที่ทรงพลังยิ่ง ด้วยเหตุผลที่ว่า^๓

หนึ่ง พลเมืองที่ก่อรูปเป็นชุมชนต่างๆ ย่อมมีความรับผิดชอบและมีความผูกพันต่อสมาชิกมากกว่า

สอง พลเมืองในชุมชนย่อมเข้าใจปัญหาของตนเองในหลายๆเรื่องได้ดีกว่า

สาม พลเมืองในชุมชนย่อมมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาอย่างดีที่สุดเพราะเป็นปัญหาของพวกเขาเอง

สี่ พลเมืองในชุมชนมีหัวใจ ไม่ตรีจิตและความสนิทสนมในการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ห้า การกิจชุมชนที่ขับเคลื่อนโดยพลเมืองมักจะมีผลคล่องตัวและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์

หก การใช้พลเมืองในชุมชนก็คือการใช้อาสาสมัคร ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานของรัฐลงไปด้วย

เจ็ด ในหลายกรณีพลเมืองในชุมชนสามารถใช้ความสนิทสนมและความใกล้ชิดซึ่งกันและกัน ในการจูงใจให้สมาชิกคนอื่นๆ ประพฤติปฏิบัติตามมติข้อตกลงหรือคำแนะนำในเรื่องต่างๆ ได้ดี นับได้ว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างแยบยล

เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตย คนส่วนใหญ่จะนึกถึงสถาบันทางการเมือง เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง หรือกระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง เป็นหลัก ซึ่งประชาธิปไตยแบบนี้จัดอยู่ในรูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม หรือประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ทั้งที่จริงแล้ว

^๒ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง : สู่อสังคมนิยม (คปฟ : กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕, พิมพ์ครั้งที่ ๓), น.๒๙.

^๓ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน : การสร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗, พิมพ์ครั้งที่ ๒), น. ๘๑.

ประชาธิปไตยสมัยใหม่จะก้าวข้ามในเรื่องประชาธิปไตยแบบตัวแทน มาให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) มากขึ้น นั่นคือ การผสมประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยทางอ้อมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมให้กับพลเมือง ในทุกความคิด ทุกความเห็น และทุกคน เป็นการรักษาดุลยภาพระหว่างประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยทางอ้อม และยึดโยงเข้ากันได้กับความ เป็นเจ้าของอำนาจของพลเมือง โดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และความสามารถในการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเมืองของพลเมือง (Political Efficiency) อันได้แก่องค์ประกอบของหลักการกระจายอำนาจและการร่วมตัดสินใจทางการเมืองของพลเมือง การเปิดโอกาสให้พลเมืองเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญทางการเมือง หลักการสร้างหน่วยการปกครองย่อยระดับล่างที่ใกล้ชิดกับประชาชนทั่วไปในระดับฐานราก หลักการสร้างพลเมืองที่มีความสามารถและพึ่งพาตนเองได้ เป็นต้น^๔

เมื่อมาพิจารณาประชาธิปไตยของตะวันออกนั้น ได้ผนวกเอาธรรมาธิปไตยเข้ามาเป็นองค์ประกอบด้วย นั่นคือ การปกครองของเสียงข้างมาก จะต้องเป็นเสียงข้างมากที่ใช้อำนาจอย่างถูกต้อง และเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมด้วย ไม่ใช่การปกครองอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ อีกทั้งประชาธิปไตยของตะวันออกยังยอมรับอำนาจของผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น คนสูงอายุ หมอ ครู พระสงฆ์ ฯลฯ ในขณะที่ประชาธิปไตยตะวันตกจะยอมรับเฉพาะผู้นำที่ผ่านการเลือกตั้งของประชาชนมาเท่านั้น^๕

เมื่อผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารปกครองในชุมชนท้องถิ่น นอกเหนือจากการให้ผู้นำทางการเมืองจากสถาบันทางการเมืองที่มาจากเลือกตั้งมีบทบาทเท่านั้น ส่งผลให้ผู้แสดง (actors) ในระบอบประชาธิปไตยมีความหลากหลายมากขึ้น และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ปรากฏให้เห็นได้ในชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นฐานรากของประชาธิปไตยโดยทั่วไป

จากแนวคิดประชาธิปไตยฐานรากที่กล่าวมาข้างต้น ได้สร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของชุมชนท้องถิ่นและพลเมืองที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังกรณีศึกษาหมู่บ้านดอกบัว จังหวัดพะเยา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในชุมชน

วิธีการปฏิบัติที่ดีที่สืบทอดกันมากลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน เป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ประกอบกับชุมชนใดหากมีทุนทางสังคมด้านอื่น เช่น ทุนบุคคล ทุนกลุ่มองค์กร ทุนภูมิปัญญา ทุนเครือข่ายด้วย ก็จะทำให้ชุมชนมีลักษณะของการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ในชุมชนชนบทหลายแห่งที่เป็นชุมชนเข้มแข็งได้ เพราะนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นวิถีชีวิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน เช่น บ้านดอกบัว หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ชนะเลิศตามโครงการเขตสุขภาพผู้สูงอายุเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” และหมู่บ้านพึ่งตนเองระดับจังหวัดพะเยา ในปี ๒๕๕๑ และเป็นชุมชนตัวอย่างความสำเร็จของบุคคล ชุมชนและองค์กรภาครัฐและธุรกิจ ที่ได้สนับสนุนเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการองค์กรจนประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม รางวัลที่เป็นที่ภาคภูมิใจของคนในชุมชนคือได้รับรางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประภพชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น นายบาล บุญก้า ผู้ใหญ่บ้านได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น (แห่นบทองคำ) ประจำปี

^๔ ชาวนระ ไตรมาส , ๒๕๔๘ , “การเสริมสร้างภาคประชาชนกับการสร้างฐานรากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”, ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๗ เล่มที่ ๑ , น.๓๔๔.

^๕ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ , ประชาธิปไตยชุมชน รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน (ก้าวหน้าตีเจริญ : กรุงเทพฯ , ๒๕๕๓) , น.๓๐.

๒๕๕๑ จึงเป็นชุมชนตัวอย่างที่ผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ความสำเร็จของชุมชนบ้านดอกบัว มากมาย ทุกภาค ทั่วประเทศ

๒. จุดเริ่มต้นชุมชนประชาธิปไตยบ้านดอกบัว

บ้านดอกบัว หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีจำนวนครัวเรือน ๒๑๕ ครัวเรือน ประชากร ๗๖๓ คน แยกเป็นชาย ๓๗๙ คน เป็นหญิง ๓๘๔ คน^๖ โดยมีนายบาล บุญก้า เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลุ่ม องค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน จำนวนมาก กลุ่ม/ องค์กรบริหารจัดการ กิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านเป็นแบบกระจายอำนาจ โดยมีการแบ่งการปกครองออกเป็น คຸ່ມจำนวน ๑๐ คຸ່ມ และแต่ละคຸ່มนอกจากจะมีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในคຸ່มแล้ว ยังส่งเสริมให้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองและพัฒนาต่างๆ ในคຸ່มของตนเองอย่างเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ศักยภาพของแต่ละคຸ່ม โดยเรื่องใดเป็นเรื่องภายในคຸ່มก็จะมีการบริหารจัดการกันไป แต่ถ้าเรื่องใดเชื่อมโยง ระดับหมู่บ้าน ก็จะเสนอเข้าที่ประชุมระดับหมู่บ้านพิจารณา โดยมีประธานคຸ່มต่างๆ ดูแล ประสานงานประจำ แต่ละคຸ່ม ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีรายละเอียดแต่ละคຸ່ม ดังนี้

คຸ່ມที่ ๑	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มร่วมใจพัฒนา	จำนวน ๒๒ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๒	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มริมธารทอง	จำนวน ๒๓ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๓	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มวิถีพอเพียง	จำนวน ๒๑ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๔	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มราชพฤกษ์	จำนวน ๒๑ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๕	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มตามรอยพ่อ	จำนวน ๒๑ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๖	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มร่วมใจพัฒนา ๒	จำนวน ๒๐ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๗	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มตามรอยพ่อ ๒	จำนวน ๒๐ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๘	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มราชพฤกษ์ ๒	จำนวน ๒๑ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๙	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มวิถีพอเพียง ๒	จำนวน ๒๑ ครัวเรือน
คຸ່ມที่ ๑๐	ชื่อคຸ່ມ	คຸ່มริมธารทอง ๒	จำนวน ๒๓ ครัวเรือน

การมีส่วนร่วมในรูปแบบประชาธิปไตยของชุมชนบ้านบัว เริ่มต้นจาก

๑. ได้ทบทวน วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจริงใกล้ตัว โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตประจำวันของ ประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน

๒. ร่วมกันคิดเพื่อกำหนดทิศทาง กำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว ออกมาในรูปแบบของ แผนชุมชนที่มีคุณภาพ

๓. เน้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมและยืนอยู่บนหลักการพึ่งตนเอง นำไปสู่การกำหนด แนวทางในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านดอกบัว

๔. มีการจัดเวทีประชาคมทุกครั้ง เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้าน พึ่งตนเอง การประชุมแต่ละครั้งจะเชิญหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมกับชาวบ้าน เช่น ปลัดอำเภอ ประจำตำบล พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล เกษตรตำบล ครู กศน. สาธารณสุขตำบล เพื่อกำหนดแนวทาง ร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านแบบพึ่งตนเอง นับว่าเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่ ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

๕. การแสดงบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน ทั้งร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน การดำเนินงานทุกกิจกรรม

^๖ข้อมูลจากเว็บไซต์บ้านดอกบัว (www.bandokbua.com) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘

๖. การให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วในชุมชน เช่น ทุนด้านวัฒนธรรมที่คนในชุมชนเคารพผู้อาวุโส ผู้นำ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงออกโดยการตั้งศาลพระภูมิ มีการบูชาผีปู่ย่าไว้ปกป้องรักษาครอบครัว การอยู่กันแบบเครือญาติ พี่พาทอาศัยกัน ในส่วนของทุนบุคคล ก็คือ ผู้นำที่เป็นแบบธรรมชาติและแบบเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำสตรีและปราชญ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนบุคคลเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทุนกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งที่มีอยู่เดิมและพัฒนาขึ้นใหม่ โดยการมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจของคนในชุมชน เช่น การสานแข่ง สานสุมไก่ การจักสานผักตบชวา การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกหญ้า เป็นต้น ความสำเร็จของกลุ่มต่างๆ ล้วนเริ่มจากภูมิปัญญาของชุมชนทั้งสิ้นเสริมด้วยองค์ความรู้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปเติมเต็ม จึงบังเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการต่างๆ ของชุมชน จนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ให้ชุมชนบ้านดอกบัวเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอและระดับจังหวัดถึงทุกวันนี้ เป็นที่กล่าวขานของคนทั่วไปว่าหากปราศจากจะชื่นชมวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ต้องไปเยือนบ้านดอกบัว หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านตุน

ปัจจุบันสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา ได้สนับสนุนให้หมู่บ้านมีการจัดทำสื่อสารสนเทศเผยแพร่ความสำเร็จและองค์ความรู้ต่างๆ ของหมู่บ้านแก่บุคคลทั่วไป ในชื่อเว็บไซต์ “บ้านดอกบัวดอทคอม” (www.bandokbua.com)

๓. รูปแบบการปกครองตามวิถีประชาธิปไตย : กลุ่มอาชีพและกลุ่มสังคม

บ้านดอกบัวมีทุนทางสังคมในการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยของหมู่บ้าน ที่เห็นได้ชัดเจน คือ เรื่องของการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสในหมู่บ้านและการปกครองแบบเครือญาติ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน การกำหนดกติกาและมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด วิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของบ้านดอกบัวมีอาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ และอาชีพหัตถกรรมจักสาน เมื่อคนทำอาชีพอย่างเดียวกันได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันโดยการสนับสนุนของผู้นำชุมชนให้โอกาสได้แสดงความคิดเห็น จึงเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพในรูปแบบการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพจักสานแข่งไม้ไผ่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นของชุมชน

กลุ่มต่างๆ ในชุมชนนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชน ทั้งที่เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐและชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเอง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นับว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของชุมชนประชาธิปไตย โดยบ้านดอกบัวมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่ทำกิจกรรมที่มีลักษณะเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. กลุ่มจักสานแข่ง

ชาวบ้านดอกบัวมีอาชีพหลัก คือ การทำนา นอกฤดูการทำนาได้มีการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่เป็นอาชีพเสริมมาประมาณ ๒๐ กว่าปีมาแล้ว ภายหลังจากชาวบ้านจึงนิยมสานแข่งและสุมไก่กันมากขึ้น ทำให้ขายไม่ได้เท่าที่ควร จึงได้มีแนวคิดในการรวมกลุ่มกันโดยรับสมัครสมาชิกจัดตั้งเป็นกลุ่มจักสานแข่งขึ้น กอรปกับความสามารถของผู้นำได้จัดหาตลาดรองรับที่แน่นอน การคิดสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านหันมาทำอาชีพจักสานจากไม้ไผ่เป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัวจากอาชีพนี้เป็จำนวนมากถึง ๖๘ คน ผลิตภัณฑ์จากการจักสานแข่งไม้จากไม้ไผ่ จึงกลายเป็นผลิตภัณฑ์เด่นเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน สามารถนำไปจำหน่ายได้หลายพื้นที่ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด และปัจจุบันผลิตกันจนกลายเป็นรายได้หลักของหลายครัวเรือน กลุ่มจักสานแข่งและสุมไก่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ คือทำให้ชาวบ้านรู้จักประหยัด สะสมเก็บเงินออม ก่อให้เกิดการรวมเงินทุนของสมาชิกที่ออมไว้

แล้วหมุนเวียนให้สมาชิกยืมไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้คนในชุมชนรักถิ่นฐาน ไม่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน ประการสำคัญได้สืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา สืบทอดต่อไป การดำเนินงานของกลุ่มจักสานมีรูปแบบบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ การแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับความมีเหตุผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๑) กรรมการฝ่ายอำนวยการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เสรฐฤฎิก และ กรรมการ

๒) ฝ่ายสินเชื่อ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ

๓) ฝ่ายตรวจสอบ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ

จากการบริหารงานของคณะกรรมการฯ ที่ประสบความสำเร็จ จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน ให้เป็นทุนหมุนเวียนในการรับซื้อแข่งจากสมาชิก เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยบริหารจัดการ คือ ใช้เป็นเงินทุนรับซื้อแข่งของสมาชิกในหมู่บ้าน โดยหักค่าขายแข่งเข้ากลุ่มใบละ ๐.๕๐ บาท สมทบกับเงินของสมาชิกกลุ่มที่มีการออม คนละ ๒๐ บาทต่อเดือน และเงินที่ออมแต่ละเดือน รวมถึงเงินที่หักค่าแข่งเข้ากลุ่มนั้น ได้มีการบริหารให้สมาชิกในกลุ่มกู้ยืมเงิน เพื่อไปลงทุนต่อยอด โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๖ บาท ต่อปี ทำให้การบริหารกลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มจักสานแข่งบ้านบัว มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ณ ปัจจุบัน ประมาณสองแสนห้าหมื่นกว่าบาท รูปแบบการผลิตได้พัฒนาจากแข่งใส่ฝักสุ่มไก่ โดยคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยให้ใช้บรรจุของได้ทุกประเภท เช่น ใช้บรรจุผลไม้ชนิดต่างๆ ใช้บรรจุเครื่องถ้วย ชาม ใช้เป็นถังขยะ ใช้เป็นที่ปลูกต้นไม้ ใช้เป็นของตกแต่ง การพึ่งตนเองด้านการตลาด พ่อค้าคนกลางได้มารับซื้อถึงที่ทำการกลุ่มโดยตรง และทางกลุ่มก็ได้จำหน่ายในพื้นที่จังหวัด อ่างทอง และหมู่บ้านใกล้เคียงอีกด้วย

๒. กลุ่มเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง

กลุ่มเลี้ยงโคเป็นอีกกลุ่มอาชีพหนึ่งที่มีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ มีสมาชิกจำนวน ๔๐ คน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้สมาชิกกู้เพื่อไปเลี้ยงโค จำนวน ๒๐ คน เป็นเงิน ๔๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งแต่ละเดือนก็มีการออม เดือนละ ๒๐ บาท รวมเงินทุนในกลุ่ม ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๓. กลุ่มหญ้าแพงโกล่า

กลุ่มปลูกหญ้าแพงโกล่า เป็นกลุ่มอาชีพอีกกลุ่มหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉลี่ยประมาณ ๔๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี นอกจากเป็นหญ้าที่ใช้เลี้ยงโคขุนของบ้านดอกบัวแล้วยังออกจำหน่ายทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านอีกด้วย ซึ่งบริหารจัดการโดยคณะกรรมการของกลุ่ม

๔. กลุ่มผักตบชวา

กลุ่มผักตบชวาเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมรายได้ให้กับกลุ่มสตรีบ้านดอกบัว จะทำในช่วงที่ว่างจากการทำนา ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกจำนวน ๔๐ คน มีการออมในระยะยาว คือ ๕ ปี และมีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท โดยให้สมาชิกในกลุ่มกู้ยืมไปลงทุนในการประกอบอาชีพในอัตราร้อยละ ๑ บาท ต่อปี

๕. กองทุนหมู่บ้าน

เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้หมู่บ้านใช้เป็นกองทุนในการประกอบอาชีพ เป็นเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีเงินกองทุน ๑,๑๑๑,๑๒๖.๕๔ บาท มีสมาชิกกองทุน จำนวน ๑๙๘ ราย และมีสมาชิกกองทุนที่กู้เงินไป จำนวน ๖๐ ราย เป็นเงิน ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท

๖. เงินกองทุน โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน

เป็นเงินจัดสรรจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท ให้สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ให้ได้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ ปัจจุบันมีเงินกองทุนหมุนเวียนในชุมชน จำนวน ๒๘๕,๒๙๒.๖๘ บาท มีสมาชิกครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินไปประกอบอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้าน จำนวน ๕๙ ราย เป็นเงิน ๒๘๐,๐๐๐ บาทมีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ

๔. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย รู้จักหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกของคนในชุมชน บ้านดอกบัว ได้ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปรับใช้ในวิถีชุมชน จนเกิดการเรียนรู้โดยเน้นการพึ่งพาตนเองในลักษณะ “๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข” กล่าวคือ

“**หลักความพอประมาณ**” หมายถึง ความพอดีพอเหมาะต่อความจำเป็น ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การกู้เงินไปประกอบอาชีพ ผู้กู้จะไม่กู้มากเกินไปกำลังในการส่งคืน นายประยูร ใจบาล คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กล่าวว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านกู้สูงสุด ๓๐,๐๐๐ บาท โดยสมาชิกจะส่งคืนเงินกู้ตามสัญญาที่ได้ทำไว้

“**หลักความมีเหตุผล**” หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปตามเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ เช่น การจักสานแข่ง และส้อมไก่ ได้พัฒนารูปแบบให้เป็นสินค้าหลากหลายขึ้น มีทั้งของใช้ในครัวเรือน ของตกแต่งบ้าน เพื่อจะได้ทดแทนตลาดแข่งหรือส้อมไก่หากล้มตลาด และจะได้มีตลาดผลิตภัณฑ์อื่นทดแทนได้

“**หลักภูมิคุ้มกัน**” หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้านที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เช่น มีการถ่ายถอดภูมิปัญญาในการจักสานแก่เยาวชน เพื่อสืบทอดอาชีพที่สร้างรายได้แก่ครัวเรือนต่อไป หรือการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม ไม่ตัดหน่อไม้ที่สมบูรณ์ไปเป็นอาหาร เพื่อให้หน่อไม้เจริญเติบโตเป็นต้นไม้ ใช้เป็นวัตถุดิบในการจักสานโดยไม่ต้องไปซื้อจากภายนอก ให้เป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบอาชีพโดยใช้เหตุ หรือการให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ ได้มีการออมเงิน เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายยามฉุกเฉิน

“**เงื่อนไขความรู้**” ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการแขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เช่น แสวงหาความรู้วิธีการจักสานไม้ไผ่ให้รวดเร็ว ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้สามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็ว ทันความต้องการของตลาด หรือแสวงหาความรู้ในการแปรรูปเศษไม้ไผ่จากการสานแข่งผักให้เป็นแข่งเล็กๆ นำมาขายเป็นของที่ระลึก สร้างงาน สร้างอาชีพแก่ประชาชนกลุ่มใหม่ได้อีก

“**เงื่อนไขคุณธรรม**” ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เห็นได้จากการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านเงินทุนประกอบอาชีพ มีการออมเงินและบริหารจัดการภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

๕. ภูมิประเพณีวิถีชีวิตในฐานะเป็นวิถีชีวิต ของชุมชนบ้านดอกบัว

๑. **ด้านเหตุผล** วิถีแห่งการยอมรับเสียงข้างมาก เช่น นายบาล บุญก้า ผู้ใหญ่บ้านและนาย ประยูร ใจบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้น ให้สัมภาษณ์ว่ากิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านจะผ่านเวที ประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งมติที่ประชุมจะยอมรับเหตุผลตามเสียงข้างมาก เสียงส่วน น้อยก็มีใจกว้างยอมรับมติของเสียงข้างมาก จึงไม่มีความขัดแย้งในหมู่บ้าน ขณะที่ร่วมแสดงความคิดเห็น ทุกคนจะมีขันติธรรม ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อกัน นอกจากนั้นแล้ว ทุกคนในหมู่บ้านโดยไม่จำกัดทั้งเพศและ วัยสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้ เสมือนรากฐาน “บวร” ของสังคมไทยในอดีตที่บ้าน วัด และโรงเรียน มีส่วนร่วมในการเอาใจใส่กิจการบ้านเมืองของหมู่บ้าน

๒. **ด้านการลดรายจ่าย** ทุกครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัว ผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงไก่ ฟันเมือง เลี้ยงปลา ไว้กินในแต่ละครัวเรือน หากเหลือจากการบริโภคก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้านและจำหน่ายบ้าง ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ อีกทั้งมีกลุ่มการเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองและโคขุนจำนวนมาก ส่งผลให้มีมูล วัวปริมาณมาก จึงได้นำมูลวัวเหล่านั้นมาทำแก๊สหุงต้มชีวภาพ เพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือน ได้เดือนละไม่น้อย กว่า ๓๐๐ บาท ซึ่งในปี ๒๕๕๓ ทุกครัวเรือนได้มีการใช้แก๊สหุงต้มชีวภาพและมีการทำจุลินทรีย์จากหน่อกล้วย ไว้เป็นปุ๋ยสำหรับใช้ในการเกษตร

๓. **ด้านการเพิ่มรายได้** เริ่มแรกวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการ รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ ต่อมาจึงได้รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ เช่น การจักสานแข่ง สุ่มไก่ ซึ่งอาศัยวิถีชีวิต ในชุมชน คือมีไม้ไผ่รวม ตลอดทั้งภูมิปัญญาสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจักสาน มีการรวมกลุ่มเล็กๆ ทำ กันเองเพื่อใช้และจำหน่ายในหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน ต่อมาจึงได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีสมาชิกจำนวน มาก มีการระดมเงินออมและขยายไปในชุมชนอื่นๆ โดยมีเครือข่ายในระดับหมู่บ้านหรือตำบลที่ใกล้เคียง จาก การรวมกลุ่มดังกล่าวส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีชื่อเสียงและทำรายได้ให้กับครัวเรือนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดพะเยา นอกจากนี้จากการที่คนในชุมชนเลี้ยงโค ก็ได้มีการปลูกหญ้าแพงโกล่า สำหรับใช้เป็นอาหารของโค และจัดจำหน่าย ทำให้มีรายได้ชุมชนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้แล้วยังมีการจักสาน ผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม ซึ่งนำวัตถุดิบจากกว้านพะเยามาจักสานเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสวยงาม ตลอดทั้งเป็นการกำจัดผักตบชวา โดยชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายเครือจักสานกว่า ๓ ล้านบาทต่อปี ทำให้ ชาวบ้านดอกบัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๔. **ด้านการประหยัด** ทุกครัวเรือนต้องประหยัดและออมเงิน โดยการจัดทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้โดยการรวมกลุ่มกัน เช่น กองทุนหมู่บ้าน มีการออมเงิน จำนวน ๑๒๐ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน ๑๙๘ คน มีเงินออม ๑๕๐,๐๐๐ บาท และเงินทุนดำเนินการ ๑,๑๑๕,๐๐๐ บาท โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) มีการออมเงิน จำนวน ๖๒ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน ๖๒ คน มีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียน ๒๘๕,๒๙๒.๖๘ บาท กลุ่มออมทรัพย์ แข่ง มีการออมเงินจำนวน ๘๘ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน ๘๘ คน มีเงินออมและเงินทุน หมุนเวียน ๒๙๕,๒๑๖ บาท กลุ่มแม่บ้านมีการออมเงิน จำนวน ๑๐๐ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน ๑๐๐ คน มีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียน ๕๐,๐๐๐ บาท กลุ่มเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองมีการออมเงิน จำนวน ๕๐ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๕๐ คน มีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียน ๙๖,๔๕๑ บาท กลุ่มจักสานผักตบชวามีการออมเงินจำนวน ๒๕ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๒๕ คน มีเงินออม และเงินทุนหมุนเวียน ๒๕,๐๐๐ บาท กลุ่มปลูกหญ้าแพงโกล่ามีการออมเงินจำนวน ๒๕ ครัวเรือน ณ ปัจจุบันมี สมาชิกกลุ่มจำนวน ๒๕ คน มีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียน ๒๕,๐๐๐ บาท และสุดท้าย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี

การออมเงินจำนวน ๓๐ ครั้วเรือน ณ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๓๐ คน มีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียน ๓๕,๐๐๐ บาท

๕. ด้านการเรียนรู้ ชุมชนมีครูภูมิปัญญาชาวบ้าน หลายด้านที่ถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ สู่ชุมชน เช่น มีศูนย์เพาะพันธุ์กล้วยงั่ว ซึ่งเป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวล้านนาที่มีการแข่งขันชนกว้าง แต่ปัจจุบันจำนวนกล้วยงั่วลดลงมาก ทำให้มีปราชญ์ท่านหนึ่ง ชื่อ นายบรรพต ปัฐวี ได้ทำการศึกษาและเพาะพันธุ์กล้วยงั่ว มีการจัดบ้านทักไว้เป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงการเพาะพันธุ์ไม้ต่างๆ การจัดสวนหย่อม โดยสามารถเข้าชมได้ที่บ้านนายบรรพต ปัฐวี นอกจากนี้แล้ว ทุกครั้วเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำทุกครั้วเรือน ผ่านการอบรมสั่งสอนลูกหลานทุกวัน เช่น เมื่อลูกหลานของเงินไปโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองจะให้ร้อยหูข่งเพื่อแลกกับเงิน

๖. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บ้านดอกบัวมีการปลูกไม้เฝ่ทดแทนไม้เฝ่ที่นำมาใช้สำหรับการจักสานแข่งเป็นประจำ และไม่นำหน่อไม้จากเฝ่เหล่านี้มาประกอบอาหาร ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ในชุมชนจะออกกฎระเบียบห้ามใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ในชุมชน โดยให้เดินเท้าหรือใช้รถจักรยานเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อนด้วย นอกจากนี้ ยังมีโครงการกองทุนแก๊สชีวภาพ การปลูกป่าชุมชนในพื้นที่และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับโครงการตามพระราชดำริ ทั้งโครงการสร้างฝายแฝก ควบคู่กับการปลูกป่า ปลูกไม้ยืนต้นตามทีสาธารณะ รวมไปถึงโครงการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่น ทีมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของแหล่งน้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ด้วยการช่วยกันดูแลพื้นที่บ้าน ไม่ให้มีการบุกรุกทำลายป่า มีกิจกรรมปรับปรุงเส้นทางในหมู่บ้าน ตลอดจนให้ชาวบ้านร่วมกันดูแล

๗. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ชุมชนมีการช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา โดยการจัดสวัสดิการจากกองทุนต่างๆ และคนภายในชุมชน ซึ่งจากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านสมาชิกในชุมชนทุกคนได้ช่วยกันบริจาคสิ่งของและก่อสร้างบ้านจนแล้วเสร็จภายในหนึ่งวัน และในชุมชนได้มีการดูแลคนด้อยโอกาส โดยการนำเงินปันผลของกลุ่มต่างๆ มาจัดเป็นสวัสดิการให้กับคนด้อยโอกาสเหล่านี้

๘. ด้านการศึกษา บ้านดอกบัวมีการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนในระบบได้มีโอกาสทางการศึกษาร้อยละ ๑๐๐ มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมหมู่บ้าน ส่งผลให้บ้านดอกบัวเป็นหมู่บ้านตัวอย่างในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดชีวิต ชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง

๖. จังหวะก้าวต่อไป จากชุมชนประชาธิปไตยแบบพอเพียงบ้านดอกบัว สู่ตำบล “อุทยานเศรษฐกิจพอเพียง”

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุ่น ในฐานะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยผู้นำระดับตำบล คือ นายรัฐวุฒิชัย ใจกล้า นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านตุ่น ได้กล่าวถึงการยกระดับสู่การเป็นตำบลอุทยานเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหมู่บ้านของตนเอง โดยนำต้นแบบมาจากชุมชน

บ้านดอกบัวตุน ที่ได้รับรางวัลยกย่องระดับประเทศจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) มาขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ และกำหนดเป้าหมาย

ขยายผลทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านต๋อน โดยมีรูปแบบในการดำเนินกิจกรรม คือ ให้ชาวบ้านรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมต่างๆ เอง อาทิ ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ไว้บริโภคและจำหน่าย ปลูกผักปลอดสาร ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ส่งเสริมเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง ส่งเสริมอาชีพด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการสานแข่ง สานสุ่มไก่อ เป็นต้น วัตถุประสงค์การเป็นอุทยานเศรษฐกิจพอเพียงได้เพิ่มเติมในเรื่องการท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกหมู่บ้านแสดงศักยภาพของตนเอง รวมทั้งพัฒนาให้ทุกหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการบ้านน่าอยู่ ถนนน่ามอง คลองสะอาด ปราศจากยาเสพติด ด้วยการให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดย อบต. จะเป็นผู้ประเมินว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่ ซึ่งหากหมู่บ้านใดผ่านเกณฑ์ก็จะได้รับรางวัลเป็นเครื่องตัดหญ้าไว้ใช้ในหมู่บ้าน โดยมีความมุ่งหวังว่าโครงการนี้ จะช่วยปลูกฝังให้เกิดความภาคภูมิใจ

จากการใช้หลักประชาธิปไตยและการพึ่งตนเองของชาวบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ บ้านดอกบัวจึงได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจมากมาย ได้แก่

๑. รางวัลหมู่บ้านพึ่งตนเอง ระดับอำเภอเมืองพะเยา ปี ๒๕๕๑
๒. รางวัลหมู่บ้านพึ่งตนเอง ระดับจังหวัดพะเยา ปี ๒๕๕๑
๓. รางวัลถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒ ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง
๔. หมู่บ้านเขียวขจีดีเด่น จากมูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์
๕. รางวัลหมู่บ้านมั่งมีศรีสุข ระดับอำเภอเมืองพะเยา ปี ๒๕๕๒
๖. รางวัลหมู่บ้านมั่งมีศรีสุข ระดับจังหวัดพะเยา ปี ๒๕๕๒
๗. นายบาล บุญก้า ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ได้รับรางวัลคนดีศรีพะเยา ปี ๒๕๕๑
๘. นายบาล บุญก้า ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัดพะเยา ปี ๒๕๕๒
๙. เป็นศูนย์เรียนรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอและจังหวัดพะเยา

สรุป

ความสำเร็จของบ้านดอกบัว จังหวัดพะเยาที่ได้กล่าวมานั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากการร่วมมือร่วมมือกันของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เปรียบเสมือนกับการ “สร้างพระเจดีย์จากฐาน” โดยฐานของสังคมที่สำคัญที่สุด คือ ชุมชนท้องถิ่น ที่ผ่านกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการพัฒนามั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในมุมมองกลับกันการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการ “สร้างพระเจดีย์จากยอด” โดยเน้นออกแบบ สร้างเสริมระดับบนให้เข้มแข็ง ระดับบนในที่นี้คือระดับชาติ ซึ่งผลของการพัฒนาที่แล้มาได้ตอบคำถามของสังคมไทยได้ว่ารังแต่จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากดังที่ทราบกันการสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งเหมือนบ้านดอกบัวจึงต้องประกอบไปด้วยหลัก ๔ ร ได้แก่ ภูมิใจเป็นหนึ่ง (purpose) ร่วมคิด (principal) ร่วมไม่ร่วมมือ (participation) และสุดท้ายคือร่วมแรง แบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ (organization) เหมือนดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯที่พระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ว่า “การพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไปหากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการที่สัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวไปในที่สุด”

บรรณานุกรม

- เขาวนชะ ไตรมาศ.(๒๕๔๘). “การเสริมสร้างภาคประชาชนกับการสร้างฐานรากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”, ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๗ เล่มที่ ๑. เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (๒๕๔๕).*การเมืองของพลเมือง : สู้สหัสวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- .(๒๕๕๓).*ประชาธิปไตยชุมชน รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน* . กรุงเทพฯ: ก้าวหน้าดีเจริญ.
- .(๒๕๕๗). *แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน : การสร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย*.พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ข้อมูลจากเว็บไซต์บ้านดอกบัว (www.bandokbua.com) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘